Family Health and Population Rejuvenation Journal 2026, Volume 1, Issue 1

Beyond Economic Incentives: The Role of Social Factors in Youth Population: A Policy Brief

Kianoosh Yavarmanesh[1], Fahimeh Pourhaji[2,3*]

[1] MD Candidate, Faculty of Medicine, Student Research Committee, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran
[2] Social Determinants of Health Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran
[3] Kashmar School of Medical Sciences, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran

Article Info:
Received: May 2, 2026
Revised: May 23, 2026
Accepted: August 18, 2026

Keywords:
Fertility Rate,
Population Policy,
Population Youthfulness,
Social Factors

ABSTRACT

Background and Objectives: Population aging and declining fertility rates have become critical socio-economic challenges for governments. In Iran, population aging is accelerating rapidly, with projections indicating that more than 30% of the population will be elderly by 2050. Although addressing social determinants is essential for effective population policymaking, this dimension remains considerably underrecognized within Iran's health and policy systems. This policy brief emphasizes the necessity of investigating the role of social factors in promoting population youthfulness and provides evidence-based policy recommendations.

Materials and Methods: This study, presented as a policy brief, employs an analytical-review approach based on relevant documents and literature on population policy-making from 2011 to 2024. Proposed operational solutions were prioritized based on criteria including effectiveness, feasibility, cost, speed of impact, and sustainability.

Results: The findings indicate that relying solely on economic incentives is insufficient for overcoming the demographic crisis. The proposed policies were prioritized across eight key domains: strengthening maternal identity, consolidating family foundations, enhancing intra-family vitality, combating the "only-child" culture, preventing induced abortions, promoting timely marriage, facilitating marriage, and communicating the benefits of a youthful population.

Conclusion: Achieving the goal of a youthful population requires a shift from unidimensional incentives toward comprehensive and integrated social policies. For sustainable demographic outcomes, simultaneous synergy across cultural, educational, economic, health, and policy-making dimensions is essential. A systemic approach to these factors can create the necessary infrastructure to harness the potential of the younger generation for the nation's scientific and economic progress.

Citation Yavarmanesh K, Pourhaji F. Beyond Economic Incentives: The Role of Social Factors in Youth Population: A Policy Brief. FHPRJ. 2026;1(1):11-17. DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11

Corresponding Author(s):
Fahimeh Pourhaji
Address: *Social Determinants of Health Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran*
Tel*: +989159247764*
E-mail: *pourhajif@mums.ac.ir*

© 2026 The Author(s); Published by Esfarayen University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]

خلاصهٔ سیاستی

فراتر از مشوق‌های اقتصادی: نقش عوامل اجتماعی در جوانی جمعیت: خلاصهٔ سیاستی

کیانوش یاورمنش[۱]، فهیمه پورحاجی[۲،۳]

[۱] دانشجوی دکترای حرفه‌ای، دانشکدهٔ پزشکی، کمیتهٔ تحقیقات دانشجویی، گناباد، دانشگاه علوم پزشکی، گناباد، ایران
[۲] مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران
[۳] دانشکدهٔ علوم پزشکی کاشمر، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله:
دریافت: ۱۴۰۵/۰۲/۱۲
ویرایش: ۱۴۰۵/۰۳/۰۲
پذیرش: ۱۴۰۵/۰۵/۲۷

کلیدواژه‌ها:
عوامل اجتماعی،
جوانی جمعیت،
نرخ باروری،
سیاست‌گذاری جمعیتی

زمینه و هدف: پیری جمعیت و کاهش نرخ باروری از چالش‌های اساسی نظام‌های سیاسی و اجتماعی است. در ایران نیز روند سالمندی با شتاب بالا در حال افزایش است، به‌طوری که پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ بیش از ۳۰ درصد جمعیت کشور را سالمندان تشکیل دهند. باوجودِ ضرورت توجه به عوامل اجتماعی در سیاست‌گذاری‌های جمعیتی، این مؤلفه در نظام سلامت و برنامه‌ریزی‌های کلان کشور مغفول مانده است. این مطالعه با هدفِ شناسایی نقش عوامل اجتماعی در جوانی جمعیت و ارائهٔ راهکارهای سیاستی تدوین شده است.

روش‌ها: این مطالعه در قالب یک خلاصهٔ سیاستی و با رویکرد تحلیلی-مروری برمبنای اسناد و متون مرتبط با سیاست‌گذاری‌های جمعیتی در بازهٔ زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ انجام شده است. در این پژوهش، راهکارهای عملیاتی براساس معیارهای اثربخشی، امکان سنجی اجرایی، هزینه، سرعت اثرگذاری و پایداری اولویت‌بندی شده‌اند.

نتایج: نتایج نشان می‌دهد که برای گذار از بحران جمعیتی، اتکا صرف به مشوق‌های اقتصادی ناکافی است. سیاست‌های پیشنهادی در هشت محور شامل «تقویت هویت مادری»، «تحکیم بنیان خانواده»، «تقویت نشاط درون خانواده»، «مقابله با تک‌فرزندی»، «پیشگیری از سقط عمدی»، «ترویج ازدواج به‌موقع»، «آسان‌سازی ازدواج» و «تبیین دستاوردهای جوانی جمعیت» اولویت‌بندی شدند.

نتیجه‌گیری: دستیابی به آرمان جوانیِ جمعیت مستلزم گذار از سیاست‌های تک‌بعدی به‌سمت سیاست‌های اجتماعی جامع و یکپارچه است. برای تحقق پایداری جمعیتی، هم‌افزایی هم‌زمان در ابعاد فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، آموزشی و بهداشتی ضروری است. رویکرد سیستمی به این عوامل می‌تواند بستر مناسبی برای بهره‌گیری از توانمندی‌های نسل جوان در پیشرفت علمی و اقتصادی کشور فراهم آورد.

*نویسنده مسئول: فهیمه پورحاجی
نشانی: مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.
تلفن: ۹۸۹۱۵۹۲۴۷۷۶۴+
پست الکترونیک: pourhajif@mums.ac.ir

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]

مقدمه

دورهٔ جوانی از منظر جمعیت‌شناختی در مقایسه با سایر دوره‌های زندگی، از اهمیت قابل‌توجهی برخوردار است. تراکم و فشردگی وقایع جمعیتی در طول سال‌های جوانی در بستر تغییرات سریع فناورانه و ارتباطی، جوانان را به پیشران‌های تحولات اجتماعی بدل کرده است؛ ازاین‌رو، از دورهٔ جوانی با عنوان «دورهٔ فشردهٔ جمعیت‌شناختی» یاد می‌شود (۱). جمعیت و ابعاد گوناگون آن هستهٔ مرکزی هر نظام اجتماعی به‌شمار می‌رود. تحولات جمعیتی تقریباً تمام ابعاد زندگی انسان و جهان پیرامون او را تحت‌تأثیر قرار داده، پیامدهای متعددی بر خرده‌نظام‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و زیست‌محیطی بر جای می‌گذارد و منشأ تحولات چشمگیری در این حوزه‌ها می‌شود (۲).

پژوهش‌های متعدد نشان می‌دهند که نرخ باروری در بسیاری از جوامع روندی کاهشی داشته است و بخش بزرگی از آن‌ها در دهه‌های آینده، پدیدهٔ زوال جمعیتی را تجربه خواهند کرد؛ مسئله‌ای که چالش‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی گسترده‌ای در پی خواهد داشت (۳). کشور ایران نیز در چند دههٔ اخیر تحولات جمعیت‌شناختی چشمگیری را تجربه کرده که به شکل‌گیری چالش‌های متعددی در سطح ملی انجامیده است. این وضعیت، مسئولان و سیاست‌گذاران کشور را بر آن داشته تا در راستای اهداف افزایش جمعیت، تدابیر و سیاست‌های ویژه‌ای اتخاذ نمایند.

کشورهایی که با رشد جمعیت سالمند و افت نرخ باروری و فرزندآوری روبه‌رو هستند، با چالش‌ها و پیامدهای چندگانه‌ای دست‌وپنجه نرم می‌کنند؛ به‌ویژه آنکه افزایش نسبت سالمندان، ضرورت تقویت و بازنگری نظام‌های سلامت و مراقبت‌های پزشکی را دوچندان می‌سازد (۴). هم‌اکنون نرخ باروری در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته و برخی از کشورهای درحال توسعه، ازجمله ایران، به زیرِ سطحِ جایگزینی (کمتر از ۲/۱ فرزند به‌ازای هر زن) تنزل یافته است. تداوم نرخ باروری زیر سطح جایگزینی، به نگرانی فزایندهٔ این کشورها تبدیل شده است؛ زیرا این روند، فرایند سال‌خوردگی جمعیت و کاهش نیروی کار فعال را تسریع کرده و در نتیجه، پیامدهای منفی قابل‌توجهی برای توسعهٔ اقتصادی کشور به‌همراه خواهد داشت. بر همین اساس، تدوین و اجرای سیاست‌های جمعیتی کارآمد به‌منظور کاهش پیامدهای ناگوار اجتماعی‌ـاقتصادی ناشی از باروری پایین، اهمیتی روزافزون یافته است (۵).

اگرچه عوامل اجتماعی نقشی تعیین‌کننده در میزان باروری و در نتیجه پویایی و جوانی جمعیت ایفا می‌کنند و بررسی آن‌ها ضرورتی انکارناپذیر در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های جمعیتی محسوب می‌شود، اما ردپای این مؤلفه‌ها در اسناد و رویکردهای نظام سلامت کشور همچنان کم‌رنگ است. ازاین‌رو، شناسایی و تحلیل عوامل اجتماعی اثرگذار بر جوانی جمعیت، پیش‌شرطی اساسی برای طراحی سیاست‌های پایدار و اثربخش خواهد بود.

روش‌ها

نوع مطالعه

این پژوهش یک مطالعهٔ «مرور روایتیِ ساختاریافته» با رویکرد سیاست‌محور است که با هدف واکاوی سیاست‌های جوانی جمعیت و ارائهٔ پیشنهادهای راهبردی تدوین شده است. با توجه به ماهیت میان‌رشته‌ای و گستردگی موضوع، از روش مرور روایتی استفاده شد تا ضمن بررسی اسناد بالادستی و مطالعات کلیدی، جمع‌بندی جامع و مبتنی‌بر شواهد برای سیاست‌گذاری فراهم گردد.

استراتژی جست‌وجو

منابع اطلاعاتی این پژوهش ازطریق جست‌وجو در پایگاه‌های دادهٔ فارسی (Magiran، SID، Civilica، Noormags) و انگلیسی (PubMed، Scopus، Google Scholar) گردآوری شدند. کلیدواژه‌های ترکیبیِ مورد استفاده در جست‌وجو شامل «سیاست‌های جمعیتی»، «جوانی جمعیت»، «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت»، «باروری» و «نرخ باروری» و معادل‌های انگلیسی آن‌ها (مانند: Population Policies، Youth Population، Family and Fertility Rate، Fertility، Youth Protection Law) بود. جست‌وجو شامل بازهٔ زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ خورشیدی (۲۰۱۱ تا ۲۰۲۴ میلادی) بود.

یافته‌ها

در این بخش، یافته‌های حاصل از بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر کاهش نرخ باروری در شش بُعد اصلی شامل فرهنگی، اقتصادی، تربیتی، آموزشی، بهداشتی و سیاست‌گذاری ارائه می‌گردد. هر بُعد شامل چالش‌های شناسایی‌شده و پیامدهای آن‌ها بر رفتار باروری در جدول شمارهٔ ۱ خلاصه شده است.

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]
[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]

جدول ۱. عوامل اجتماعی مؤثر بر کاهش نرخ باروری

ابعاد	چالش	پیامد
فرهنگی	تغییرات ایده‌ها و ذهنیت‌های والدین در رابطه با فرزند	هنجارهای فردی در حال ظهور، ارزش کمتری برای ازدواج و واحد خانواده قائل هستند و پذیرای آشکال متفاوتی از خانواده، ازجمله تک‌والدی، زندگی مشترک بدون ازدواج، طلاق و خانوادهٔ بدون فرزند هستند.
اقتصادی	برتری هزینه‌های فرزندآوری بر منافع آن	سطح درآمد، بیکاری و دسترسی به منابع اقتصادی می‌توانند بر توانایی خانواده‌ها برای داشتن فرزندان و تأمین هزینه‌های مربوط به آن‌ها تأثیر بگذارند.
تربیتی	نگرانی از کیفیت تربیت فرزندان	داشتن یک فرزند و تربیت او به‌صورت انسانی کارآمد، هماهنگ با اجتماع، مسئولیت‌پذیر و مفید برای جامعه، باری روی دوش والدین می‌گذارد.
آموزش	رابطهٔ معکوس سطح تحصیلات و باروری	سطح سواد و آموزش، به‌ویژه برای زنان، می‌تواند بر تصمیمات زناشویی و باروری تأثیر بگذارد. زنانی که تحصیلات بیشتری دارند، معمولاً نرخ باروری کمتری دارند.
بهداشتی	محدودیت دسترسی به خدمات سلامت باروری	دسترسی به خدمات بهداشتی، ازجمله خدمات تنظیم خانواده و مراقبت‌های باروری، می‌تواند بر نرخ باروری تأثیر بگذارد. • دسترسی به مراقبت‌های پیش از بارداری • مراقبت‌های دوران بارداری • مراقبت پس از زایمان • ناباروری و درمان آن • هزینهٔ خدمات ناباروری • کیفیت خدمات سلامت باروری • دسترسی جغرافیایی • رضایت از خدمات • حمایت روانی ـ اجتماعی • خدمات سلامت مادر و کودک
سیاست‌گذاری	خلأهای قانونی و حمایتی	سیاست‌های دولتی مربوط به باروری، مانند حمایت از خانواده‌ها، ارائهٔ خدمات تنظیم خانواده، و ممنوعیت‌های قانونی می‌توانند بر نرخ باروری تأثیر بگذارند.

الف- عوامل اجتماعی مؤثر بر کاهش نرخ باروری

عامل فرهنگی

عوامل فرهنگی، به‌خصوص تغییرات ایده‌ها و ذهنیت‌های والدین در رابطه با فرزند، نقش تعیین‌کننده‌ای در تصمیم برای داشتن فرزند دارد (۶). هنجارهای فردی در حال ظهور، ارزش کمتری برای ازدواج و واحد خانواده قائل هستند و پذیرای آشکال متفاوتی از خانواده، ازجمله تک‌والدی، زندگی مشترک بدون ازدواج، طلاق و خانواده بدون فرزند هستند. رشد ارزش‌های مادی و فردگرایی ازجمله دیگر تغییرات فرهنگی هستند که به‌عنوان عوامل اجتماعی بر جمعیت در ایران تأثیر می‌گذارند (۷). یکی از عوامل کاهش رشد جمعیت، تهاجم فرهنگی غرب، یعنی مدرنیته است. به‌بیان دیگر، یکی از عوامل تغییر سبک زندگی دینی به سبک زندگی غربی است که ریشه در اومانیسم، رفاه‌زدگی دارد (۸).

۱- **عامل تربیتی:** یکی از عوامل که موجب کاهش جمعیت می‌شود، نگرانی از کیفیت تعداد فرزندان بیشتر است. هر اندازه که تعداد فرزندان بیشتر شود، فرصت کمتری برای امور تربیتی و اخلاقی تک‌تک آن‌ها در دست خواهد بود. به‌عبارت دیگر، داشتن یک فرزند و تربیت او به‌صورت انسانی کارآمد، هماهنگ با اجتماع، مسئولیت پذیر و مفید برای جامعه، باری دوش والدین می‌گذارد (۹).

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]

۲- **عامل اقتصادی:** از منظر رویکرد اقتصادی، کاهش باروری زمانی رخ می‌دهد که هزینهٔ داشتن یک فرزند نسبت به فایده‌مندی آن بیشتر باشد (۱۰). سطح درآمد، بیکاری و دسترسی به منابع اقتصادی می‌توانند بر توانایی خانواده‌ها برای داشتن فرزندان و تأمین هزینه‌های مربوط به آن‌ها تأثیر بگذارند (۸).

۳- **آموزش:** سطح سواد و آموزش، به‌ویژه برای زنان، می‌تواند بر تصمیمات زناشویی و باروری تأثیر بگذارد. زنانی که تحصیلات بیشتری دارند، معمولاً نرخ باروری کمتری دارند (۱۱).

۴- **بهداشت:** دسترسی به خدمات بهداشتی، ازجمله خدمات تنظیم خانواده و مراقبت‌های باروری، می‌تواند بر نرخ باروری تأثیر بگذارد (۱۲).

۵- **سیاست‌ها و قوانین:** سیاست‌های دولتی مربوط به باروری، مانند حمایت از خانواده‌ها، ارائهٔ خدمات تنظیم خانواده، و ممنوعیت‌های قانونی، می‌توانند بر نرخ باروری تأثیر بگذارند. علاوه‌براین، عوامل دیگری مانند عوامل محیطی، دسترسی به فناوری‌های جدید و تغییرات اجتماعی نیز می‌توانند بر جوانی جمعیت تأثیر بگذارند.

ب- راهکارهای و توصیه‌های سیاستی برای افزایش باروری و رشد جمعیت برمبنای عوامل اجتماعی

عوامل اجتماعی نقش مهمی در تعیین نرخ باروری و در نتیجه جوانی جمعیت ایفا می‌کنند. برای افزایش نرخ باروری و جوان ماندن جمعیت، راهکارهای سیاستی زیر در قالب «مشکل – مداخله – متولی – گروه هدف – پیامد مورد انتظار» ارائه می‌شود:

راهکار ۱: تقویت هویت مادری

مشکل: تضعیف جایگاه و هویت مادری در فرهنگ عمومی و کاهش خودباوری مادران

مداخله: تقویت نقش و جایگاه مادری در فرهنگ عمومی، افزایش خودباوری و اعتمادبه‌نفس مادران ازطریق حمایت‌های اجتماعی، آموزشی و خانوادگی، شناخت زمینه‌های فرهنگی مؤثر بر تحول هویت مادری

متولی: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما، وزارت بهداشت (معاونت سلامت خانواده)

گروه هدف: زنان در سن باروری، مادران، خانواده‌ها

پیامد مورد انتظار: ارتقاء نگرش مثبت به مادری، افزایش تمایل به فرزندآوری، تقویت هویت خانوادگی

راهکار ۲: تحکیم بنیان خانواده

مشکل: افزایش تعارضات زناشویی، ضعف مهارت‌های ارتباطی و کاهش پایداری خانواده

مداخله: آموزش نحوه تعامل صحیح با همسر، ارائه آموزش هایی جهت پایبندی زوجین به چهارچوب‌های اخلاقی، طراحی آموزش مهارت‌های زندگی و تقویت محبت بین اعضای خانواده، ایجاد گروه‌های همیاران سلامت روان، ایجاد پایگاه سلامت اجتماعی

متولی: وزارت بهداشت (معاونت سلامت روان)، سازمان بهزیستی، وزارت ورزش و جوانان

گروه هدف: زوجین جوان، خانواده‌های در آستانهٔ ازدواج، زوجین دارای تعارض

پیامد مورد انتظار: کاهش طلاق، افزایش پایداری خانواده، بهبود سلامت روان خانواده، افزایش تمایل به فرزندآوری

راهکار ۳: تقویت نشاط درون خانواده

مشکل: کاهش نشاط و شادابی درون خانواده و افزایش استرس و فشار روانی والدین

مداخله: ایجاد محیط خانوادگی شاداب ازطریق تسهیلات مسافرتی، رایگان‌سازی هزینه‌های دوران بارداری، سکونت دادن خانواده‌های دارای فرزند زیر پنج سال در منازل مشخص، ارائهٔ بسته‌های تشویقی به زوجین

متولی: وزارت بهداشت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری

گروه هدف: خانواده‌های دارای فرزند خردسال، زوجین در سن باروری

پیامد مورد انتظار: افزایش نشاط خانوادگی، کاهش استرس والدین، افزایش تمایل به فرزندآوری

راهکار ۴: مقابله با تک‌فرزندی و عوارض آن

مشکل: گسترش فرهنگ تک‌فرزندی و عدم آگاهی از عوارض آن

مداخله: ارائهٔ آموزش‌های لازم دربارهٔ عوارض تک‌فرزندی، بیان محدودیت تعاملات اجتماعی تک‌فرزندان با همسالان، ارائهٔ آموزش‌های لازم دربارهٔ عوارض پیری و کاهش جمعیت کشور

متولی: وزارت آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، صدا و سیما

گروه هدف: زوجین جوان، خانواده‌های تک‌فرزند، دانش‌آموزان و دانشجویان

پیامد مورد انتظار: کاهش تمایل به تک‌فرزندی، افزایش آگاهی از عوارض کاهش جمعیت، افزایش تمایل به فرزندآوری بیشتر

راهکار ۵: مقابله با سقط عمدی جنین

مشکل: افزایش سقط عمدی جنین و کاهش نرخ باروری

مداخله: گفتمان‌سازی و افزایش آگاهی، تغییر نگرش‌ها و آموزش‌های عمومی دربارهٔ ارزش جنین و سقط جنین، ارائهٔ خدمات مشاوره و حمایت روانی و مالی برای مادران در معرض خطر سقط جنین

متولی: وزارت بهداشت، سازمان بهزیستی، مراکز مشاوره مذهبی و روان‌شناختی

گروه هدف: مادران در معرض خطر سقط، زوجین در سن باروری، جامعه عمومی

پیامد مورد انتظار: کاهش سقط عمدی، افزایش نرخ باروری، ارتقای آگاهی عمومی دربارهٔ ارزش جنین

راهکار ۶: ترویج ازدواج به‌موقع

مشکل: افزایش سن ازدواج و کاهش ازدواج به‌موقع

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]

مداخله: کاهش آسیب‌های اجتماعی با ازدواج به‌هنگام (روابط نامشروع، اعتیاد، افسردگی)، بهبود سلامت روان و کاهش استرس و اضطراب، افزایش جمعیت و پویایی جامعه با ازدواج به‌موقع و فرزندآوری

متولی: وزارت ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی، وزارت بهداشت

گروه هدف: جوانان در سن ازدواج، خانواده‌ها

پیامد مورد انتظار: کاهش سن ازدواج، افزایش ازدواج به‌موقع، افزایش نرخ باروری

راهکار ۷: آسان‌سازی ازدواج

مشکل: هزینه‌های بالای ازدواج و موانع اقتصادی پیش روی جوانان

مداخله: تسهیل مراحل ازدواج و کاهش هزینه‌های آن، ارائه تسهیلات مالی، حمایت‌های مادی و اعطای امتیازات ویژهٔ مسکن

متولی: وزارت ورزش و جوانان، بانک مرکزی، وزارت راه و شهرسازی

گروه هدف: جوانان در سن ازدواج، زوجین جوان

پیامد مورد انتظار: کاهش موانع ازدواج، افزایش ازدواج، افزایش نرخ باروری

راهکار ۸: بیان دستاوردها و پیامدهای جوانی جمعیت

مشکل: عدم آگاهی جامعه از دستاوردها و پیامدهای مثبت جوانی جمعیت

مداخله: بیان دستاوردها و پیامدهای جوانی جمعیت، وجود نیروی کار جوان و رشد اقتصادی کشور، افزایش خلاقیت و نوآوری در جامعه، کارآفرینی، تولید و خدمات جدید و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های نوآورانه، افزایش تولید ناخالص ملی

متولی: صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت اقتصاد و دارایی

گروه هدف: جامعه عمومی، سیاست‌گذاران، جوانان

پیامد مورد انتظار: افزایش آگاهی عمومی از مزایای جوانی جمعیت، افزایش تمایل به فرزندآوری، حمایت عمومی از سیاست‌های جمعیتی

اولویت‌بندی سیاست‌ها

براساس معیارهای اثربخشی، امکان‌سنجی اجرایی، هزینه، سرعت اثرگذاری و پایداری، اولویت‌بندی راهکارهای سیاستی در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. اولویت‌بندی سیاست‌های پیشنهادی براساس اثربخشی و امکان‌سنجی

اولویت	راهکار	دلیل اولویت
۱	تحکیم بنیان خانواده	زیربنایی‌ترین عامل، اثر مستقیم بر پایداری خانواده و فرزندآوری، امکان‌پذیری بالا
۲	آسان‌سازی ازدواج	رفع موانع اقتصادی ازدواج، اثر سریع بر نرخ ازدواج و باروری
۳	ترویج ازدواج به‌موقع	پیشگیری از تأخیر ازدواج، اثر بلند مدت بر ساختار جمعیتی
۴	تقویت نشاط درون خانواده	بهبود محیط خانوادگی، اثر مستقیم بر تمایل به فرزندآوری
۵	تقویت هویت مادری	تغییر فرهنگی بلندمدت، نیازمند زمان اما پایدار
۶	مقابله با تک‌فرزندی	اصلاح نگرش‌ها، اثر میان‌مدت
۷	مقابله با سقط عمدی جنین	حساسیت اخلاقی و قانونی، نیازمند رویکرد چندبخشی
۸	بیان دستاوردها و پیامدهای جوانی جمعیت	حمایت‌سازی عمومی، مکمل سایر سیاست‌ها

نتیجه‌گیری

با توجه به معضل کاهش رشد جمعیت و مشکلات مرتبط با آن در کشور، لازم است علل اجتماعی ایجادکنندهٔ تمایل به داشتنِ بیش از دو فرزند در جامعه ایران مورد بررسی قرار گیرد تا با تکیه بر اطلاعاتِ به‌دست آمده، راهکارهای اجرایی برای سوق دادن تمایل خانواده‌ها به فرزندآوری فراهم شود. تحقق این امر مستلزم حرکت از مشوق‌های صرفاً اقتصادی به‌سمت سیاست‌های اجتماعی جامع و یکپارچه است، به‌گونه‌ای که ابعاد فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، آموزشی، بهداشتی و سیاست‌گذاری به‌صورت هم‌زمان مورد توجه قرار گیرند. با داشتن جامعهٔ جوان، ذهن جوانان می‌تواند با ایده‌های جدید و نوآورانه به پیشرفت کشور در زمینه‌های علم، فناوری، هنر و اقتصاد کمک کند.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از تمامی کارشناسان، متخصصان و افرادی که با ارائه نظرات تخصصی و مشارکت ارزشمند خود در تدوین این خلاصه سیاستی همکاری کردند، قدردانی می‌شود .

تضاد منافع

نویسندگان هیچگونه تضاد منافعی گزارش نکردند.

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]

References

1. Rindfuss RR. The young adult years: diversity, structural change, and fertility. Demography. 1991;28(4):493-512. [DOI:10.2307/2061419]
2. Rostami Payin Afrakati M, Jeddi Delshad J. Youthful population, economy, and military power. New Achiev Humanit Stud. 2024;7(72):113-122. [Link]
3. Eltyami R. Political, social and economic challenges of population decline in Islamic Republic of Iran. Polit Sociol Res. 2022;5(5):802-18. [Link]
4. Chang AY, Skirbekk VF, Tyrovolas S, Kassebaum NJ, Dieleman JL. Measuring population ageing: an analysis of the Global Burden of Disease Study 2017. Lancet Public Health. 2019;4(3):e159-e167. [DOI:10.1016/S2468-2667(19)30019-2]
5. Erfani A. Policy implications of cultural shifts and enduring low fertility in Iran. Salamat Ijtimai. 2019;6(2):112-5. [DOI:10.22037/ch.v6i2.23366]
6. Chukwudeh SO, Oduaran A. "My Mother Persuaded Me to Have More Children": Understanding the Influence of Social Network on Fertility Behavior in Sub-Saharan Africa. Int J Environ Res Public Health. 2024;21(4):396. [DOI:10.3390/ijerph21040396]
7. Goodarzi M. Values and attitudes of Iranians (Wave 2). Tehran: Office of National Plans, Ministry of Culture and Islamic Guidance; 2003. Persian. [Link]
8. Rahmati M. Factors of population decline and strategies to combat it. Contemp Islam Stud Res. 2023;4(3):116-9. [Link]
9. Mahmoudi F. Factors of population growth decline and ways out of it from the perspective of the Holy Quran [master's thesis]. Tehran: Al-Zahra University; 2013. Persian. [Link]
10. Mahzon AA. Making population policies effective within the framework of models of demographic transition, household economics, and measuring the seasonal determinants of childbearing in Iran. Population and Progress. 2023;1(2):12-34. [Link]
11. Abbasi-Shavazi MJ, McDonald P, Hosseini-Chavoshi M. The fertility transition in Iran: Revolution and reproduction. Dordrecht: Springer; 2009. [Link]
12. Karra M, Maggio D, Guo M, Ngwira B, Canning D. The causal effect of a family planning intervention on women's contraceptive use and birth spacing. Proc Natl Acad Sci U S A.2022;119(22):e2200279119. [DOI:10.1073/pnas.2200279119]

[Downloaded from fhprj.esfrums.ac.ir on 2026-11-04]

[DOI: 10.22034/fhprj.1.1.11]